

O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI
SHAROF RASHIDOV
NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:

№ BD- 607/10200

2023 " 06 " 27

"TASDIQLAYMAN"

SamDU rektori:

prof. R.I. Xalmuradov

2023 yil " " "

TIBBIY BILIM ASOSLARI
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	700000 – Muhandislik, ishlov berish va qurilish
Ta'lim sohasi:	710000 – Muhandislik ishi
Ta'lim yo'nalishi:	60710200 – Biotexnologiya (tarmoqlar bo'yicha)

SAMARQAND - 2023

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
TB1402	2023-2024	4	2
Fan/modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatlari	
Majburiy	O'zbek	2	
Fan nomi	Auditoriya	Mustaqil	Jami
Tibbiy bilim asoslari	mashg'ulotlari (soat)	ta'lim (soat)	(soat)
1.	30	30	60

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad - «Tibbiy bilim asoslari» ijtimoiy fanlar majmuasiga taalluqli bo'lib talabalar uni IV semestrda o'rganishadi. Tibbiy bilim asoslari fanining bosh muhim vazifasi: Talabalarga odam organizmining tuzilishi, fiziologiyasi, kasalliklarning kelib chiqish sabablari, belgilarini, davolash usullarini bemorlarni parvarish qilish, kasalliklarni oldini olish, shikastlanganda birinchi yordam ko'rsatish usullarini, fanlarni muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchun zarur bo'ladigan tayanch bilimlarni beradi.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu: Odam anatomiyasi va fiziologiyasi fani haqida tushuncha. Modda va energiya almashinivi tushunchasi. Tibbiy bilim asoslari va bolalar sog'lig'ini saqlash bo'yicha o'qitishning bo'lg'uvsi o'qituvchining shaxsini shakllantirishdagi ahamiyati. Tibbiy bilim asoslari va bolalar sog'lig'ini saqlash dasturini oliy o'quv yurtlarida o'qitish tartibi. Bolalar va kattalar o'rtasidagi jarohatlanish va kasallikning oldini olish, ularni tibbiy sanitariya jihatdan tarbiyalash va sog'lom hayotni taqviyot hamshiralari va o'qituvchilarning roli. Talabalarni aholi ta'minlashda tibbiyot hamshiralari va o'qituvchilarning roli. O'zbekiston Respublikasi qonunlari va Vazirlar Mahkamasi qarorlarining talablari, shuningdek Favqulodda vaziyatlar, hamda Oliy va O'rta maxsus ta'lim vazirliklari farmoyishlari, ko'rsatmalari, aholini favqulodda vaziyatlardan muhofazalanishga o'rgatishni tashkil etish yo'llari va uslubiyatlari bilan tanishtirishdan iborat.

2-mavzu: Qon va uning tarkibi, yurak qon tomir tizimi, kasalliklari. Tibbiy yordamning anatomik fiziologik asoslari. Odam organizmining morfo-funksional asoslarini bilish, kelgusida o'rganadigan yurish-turish reaksiyalarini va klinik patologiyasini tushunishning poydevoridir. Har bir mavzuda bolalar yoshiga qarab rinojlanishni anatomik-fiziologik xususiyatlarini alohida yoritish lozim. Bu bo'lg'uvsi o'qituvchiga o'quvchilarni o'qitishda va tarbiyalashda shaxsiy yondoshishni aniqlashga imkon bepadi. Inson tanasining asosiy qismlarini; skelet qismlarini; qo'l suyaklari va oyoq suyaklarini; umurtqa pog'onasining qiyshayishi norma va patologiyada; Eng ko'p suyak sinish joylari; katta va kichik qon aylanish doirasi; puls o'Ichash joylari; Magistral arteriyalarni suyaklarga barmoq yordamida siqish joylari; nafas olish tezligini va turini aniqlash; ichki organlarni joylashish

tartibi; ko'richak refleksi; teri sezishini aniqlash; bolada tekis tovonni aniqlash va profilaktika usullarini ko'rsatish. Hujayralar va to'qimalar. Organizm - bir butunligi. Suyak-tayanch sistemasi. qon-tomir va limfa sistemasi. Nafas olish sistemasi. Ovqat xazm qilish sistemasi. Endokrin sistemasi. Modda va energiya almashinivi. Siydik tanosil sistemasi. Nerv sistemasi va sezgi organlari.

3-mavzu: Ichki kasalliklar, nafas tizimi kasalliklari, o'tkir bronxit, o'tkir zotiljam va pleurit kasalliklari. Dorishunoslik. Dorilar va dorivorlar ashyosi, dorivor preparatlarni hosil qilish usullari haqida umumiy tushuncha. O'zbekiston Respublikasidagi dorixona ishlarning tashkil etilishi. Retsept mohiyati va shakli Dori-darmon shakllari. Odam organizmiga dori moddalarning ta'siri isitma tushiradigan, ogriqsizlantiradigan va nerv sistemasini tinchlantiradigan moddalar Yurak-tomir, tomir kengaytiradigan, bachadon va qon ketishini to'xtatadigan dorilar.

4-mavzu: Hazm qilish a'zolari kasalliklari (gastrit, xolestit, yara kasalliklari, o't tosh kasalliklari, pankreatit). Bemorlarni va zaharlanganlarni umumiy parvarish qilish, bolalarni parvarish qilishning o'ziga xos xususiyatlari. Talabalarni davolash muassasalari va uy sharoitlarida bemorlarni parvarish qilishga o'rgatish. Bemorlarni parvarish qilishning mohiyati va tibbiy hamshiraning roli va vazifalari. Bemorlarning shaxsiy pokizaligi. Tana harorati. Puls. QB, nafas olish, ularni aniqlash uslubiyati va baholanishi, Qon aylanishiga ta'sirchan choralar. Bemorlarning ovqatlanishi Ovqat hazm qilish va siydik tanosil sistemasi kasalliklarini parvarish qilish. Dori-darmonlarning qo'llanilishi. Sog'lom va kasal bolalarga qarash. Bolalarni ovqatlantirish Bemorlarni transportirovka qilish. Nevralogik kasalliklar.

5-mavzu: Yurak qon tomir kasalliklari, stenokardiya, yurak ishemik kasalliklari, miokard infarkti, gipertoniya kasalliklari. Kasallik va zaharlanishdagi shifokordan oldingi yordam. Shifokordan oldingi yordamning maqsadi va vazifalari. Kasallik sabablari, rivoji, alomatlari, sindrom tushunchasi. Ichki kasalliklarning alomatlarini, radiatsion zararlanish, zaharli va qattiq ta'sir etuvchi moddalar bilan zaharlanishlarni, zaharli o'simliklardan, ilon va hashoratlar zaharidan o'tkir zaharlanishlarni o'rganish. Ularni favqulodda vaziyat holatlarida bolalarga, shuningdek kattalarga qarash va shoshilinch yordamning amaliy malakasini hosil qilishga, hamda ba'zi patologik xolatlar bo'yicha zarur bilimlarni o'rgatish. Dori-darmonlarning xususiyatlari va organizmga ta'siri, ularni nojo'ya ta'sirlari to'g'risidagi umumiy tasavvur hosil qilish. Shifokordan oldingi yordam ko'rsatishda dori moddalaridan oqilona foydalana bilish malakasini xosil qilish. O'z-o'ziga va o'zaro yordam berish asoslari, dastlabki tibbiy yordam. O'tkir zaharlanishdagi shoshilinch tibbiy yordam. Nafas olish a'zolari kasalliklari. Yurak qon-tomir sistemasi kasalliklari. Ovqat hazm qilish, endokrin va moddalar almashinuvi sistemasi kasalliklari. Siydik tanosil sistemasi kasalliklari. Asab-ruhiyat buzilishi. Giyohvandlik va uni oldini olish chora tadbirlari. Kuchli ta'sir qiluvchi moddalar bilan zaharlanish.

6-mavzu: Ichki sekretsiya bezlari kasalliklari (qandli diabet, zob kasalliklar va boshqalar). Yuqumli kasalliklar bolalar infeksiyalari. Bolalar va kattalarda yuqumli kasalliklarning asosiy belgilarini aniqlashga, bemorlarga zarur bo'lgan shifokordan oldingi va shoshilinch yordamni ko'rsatishga, ularni parvarish qilishga va yuqumli kasalliklarni oldini olishga o'rgatish. Epidemiya jarayoni, epidemiya o'chog'i, ularni kelib chiqish sharoitlari va sabablari. Epidemiyaga qarshi kurashning asosiy tadbirlari to'g'risida tushuncha. Virus infeksiyalari. Virus turlari. OITS-ko'zg'atuvchisi, yuqish yo'llari, kechishi va oqibati, profilaktikasi. Bolalar infeksiyalari. Infeksion jarayoni. Bakteriologik o'chog'. O'ta xavfli infeksiyalar. Nafas olish yo'llari infeksiyalari. Qon infeksiyalari. Ichak infeksiyalari. Buyrak va siydik ajratish organlari kasalliklari. Nevralogik kasalliklar. Jarroxlik kasalliklarida va jaroxatlanishlarda tibbiy yordam. O'zbekistonda jarroxlik fanining rivojlanishi. Jaroxatlanishning har xil turlarini, o'tkir jarroxlik kasalliklarini aniqlashga va to'g'ri baxolashga maktablarda, uy sharoitida, Favqulodda vaziyatlarda, manbalarda va tibbiy evakutsiya bosqichlarida tibbiy hamshira sifatida dastlabki va shoshilinch shifokordan oldingi yordamni ko'rsatish; jaroxatlanish shuningdek, bolalar jaroxatlanishining oldini olish bo'yicha tarbiyaviy ishlarni amalga oshirish, hamda zararlanganlar va jarroxlikga oid bemorlarni parvarish qilishda amaliy ko'nikmalarni hosil qilish. Antiseptika va aseptika. Desmurgaya. Bolalar va o'smirlarning barkamol bo'lib o'sishi, ona va bolaning organizmiga irsiyat va atrofda muhitning ta'siri, onalik va bolalikni muhofaza qilish haqidagi bilimlar asoslarini berish, inson sog'lig'i - shaxsiy va ijtimoiy boylik tushunchasini shakllantirish. Bolalar va o'smirlar sog'ligining ahvoli. Bolalar kasalliklarini oldini olish. Bolalardagi sil va teri kasalliklarini oldini olish. Bolalardagi ruhiy-asab buzilishlar. Fuqaro muhofazasi va favqulodda vaziyatlar. Talabalarni turli favqulodda vaziyatlarning umumiy tavsiflari, kutilishi mumkin bo'lgan oqibatlarini, favqulodda vaziyatlarning oldini olish, talofatlarni kamaytirish va favqulodda vaziyat oqibatlarini bartaraf etish tadbirlari bilan tanishtirish. Oliy o'quv yurti tomonidan olib boriladigan tadbirlarini hisobga olgan xolda fuqaro muxofazasi tizimini o'rganish. Talabalarda O'zbekiston Milliy xavfsizligini vazifalari muximligi, shuningdek, favqulodda vaziyatlarda o'ziga va o'zaro birinchi tibbiy yordam ko'rsatishga ma'suliyat bilan yondoshishni tarbiyalash.

III. Amaliy (yoki seminar yoki laboratoriya) mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-mavzu: O'zbekiston Respublikasida onalik va bolalikni muhofaza qilish. Sog'lom turmush tarzi shakllantirish. OITS, qarindosh-urug'lar orasida nikoh tuzilishi, onalarda kamqonlik, anemiya va nogiron tug'ilishlar, irsiy kasalliklar (Daun).

2-mavzu: Parazit kasalliklar, exinakokoz, askaridoz, gijjalar, kasalliklari.

3-mavzu: Yuqumli kasalliklari, ularning turlari va asoratlari (Virusli gepatit A, B. Qorin tifi, dizenteriya). 4-mavzu: Xirurgik infeksiyalar (Flegmona, absess, limfotsit, frunaul, karbutoza). 5-mavzu: Teri tanosil kasalliklar (zaxm, so'zak, trixonomoza) 6-mavzu: Kuyish, kuyish darajalari, kuyish va sovuq olish, ularni profilaktikasi, davosi. 7-mavzu: Qon ketishlar, turlari, ichki va tashqi qon ketish turlari, qon ketganda birinchi tibbiy yordam ko'rsatish. 8-mavzu: Suyaklarni sinishi va chiqishi, birinchi tibbiy yordam. 9-mavzu: Buyrak va siydik ajratish organlari kasalliklari. Nevralogik kasalliklar.	IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular: 1. Odam anatomiyasi va fiziologiyasi fani xaqida tushuncha. Modda va energiya almashinivi tushunchasi. 2. Nafas olish organlari kasalliklari. Bronxit, zotiljam, plevrit. 3. Hazm a'zolari kasalliklari, gastrit 12 barmoqli ichak yara, xaletsistet, xolangit, pankreatit kasalligi. 4. Yurak qontomir kasalliklari. 5. Siydik tanosil tizimi kasalliklar nefrit, pielonefrit, prostatit kasalligi. Endokrin tizimi kasalliklari. 6. O'zbekiston Respublikasida onalik va bolalikni muhofaza qilish. Sog'lom turmush tarzi shakllantirish. 7. Terining zamburug'li kasalliklari 8. Parazit kasalliklar va ularning turlari. 9. Koronavirus haqida tushuncha 10. Surinkali gastrit 11. Zotiljam kasalligi. 12. Miokard infarkti. 13. O'tkir bronxit 14. OITS virusi haqida
V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: -odam organizmning tuzilishini, fiziologiyasini o'rganish; -bolalar anatomiyasi, fiziologiyasini o'rganish; -bolalarda uchraydigan kasalliklarni aniqlash; -ichki kasalliklarning sababi, belgilari, davolash usullarini o'rgatish; -yuqumli kasalliklarni yuqish jarayonini, tarqalish mexanizmini, oldini olish choralarini o'rgatish; -bemorlarni parvarish qilish, yo'toq yaralarni oldini olish, bemorlarni ovkatlantirish, qon bosimini o'lchash, nafas olish sonini o'lchash, banka qo'yish texnika sini, klizma turlarini, klizma qilish texnikasini o'rgatishdan iborat;	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:
4.	

Bu ta'lim o'z moxiyatiga ko'ra ta'lim jarayoni ning barcha ishtirokchilarini to'laklonli rivojlanishlarini ko'zda tutadi. Bu esa ta'limni loyixalashirilayotganda, albatta, ma'lum bir ta'lim oluvchining shaxsini emas, avvalo, kelgusidagi mutaxassislik faoliyati bilan bog'liq o'qish maksadlaridan kelib chikkan xolda yondoshilishni nazarda tutadi.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
5.	Asosiy adabiyotlar: Tavsiya etilgan adabiyotlar ro'yxati 1. Nazirov F.G'. Bemorlarni uyda va shifoxonada parvarish qilish. – Toshkent. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2018, 528 b. 2. Ahmedov A.G'. Odam anatomiyasi. Toshkent. Iqtisod-moliya, 2007, 444 b. 3. Zokirova K.U., Toxtamatrova D.U. Hamshiralik ishi asoslari. Toshkent. Tasvir, nashriyot uyi 2008, 288 b. 4. Xamraev A.J., Alimov A.V., Azamxo'jayev T.S. Xirurgiya va reanimatsiya asoslari. Toshkent. Ilm ziyo nashriyoti. 2017, 327 b. 5. Ziyayeva M.F., Rizayeva O.Z. Bolalarda hamshiralik parvarishi. Toshkent. 2016 y. 376 b. 6. Qobilov E.E., Ixtiyarova G.A., Parmonov E.K., Ashurova N.G. Xaёт faoliyati xavfsizligi. SamDU nashriyoti 2019 yil. 279 bet 7. Musaboev E.I. Yuqumli kasalliklar epidemalogiyasi va parazitologiyasi. Toshkent ilm ziyo nashriyoti. 2010 y. Qo'shimcha adabiyotlar: 1. Axmedov A.G'. Ziyomiddinova G.X. «Anatomiya fiziologiya va patologiya» Toshkent. Iqtisod-moliya, o'quv-uslubiy qo'llanmasi. 2013. 520 b. 2. Мазурин А. В., Воронцов И. М. Пропедевтика детских болезней. Москва «Медицина» 1985. 432 с. 3. Қобилов Э.Э., Қориева Х.И., Пармонов Э.К., Мардонова М.Э. Хаёт faoliyati xavfsizligi. SamDU nashriyoti 2018 yil. 320 b 4. Qobilov E.E., Mardonova M.E. "Fuqaro muhofazasi". Samarqand: SamDU nashriyoti, 2021 y. 379 bet. 5. Қобилов Э.Э., Мардонова М.Э. "Основы медицинских знаний". СамДУ nashriyoti. 334 b. Internet saytlar. www.edu.uz; www.ziyounet.uz; www.naukaran.ru; www.maik.ru; www.rusplant.ru; www.floranimal.ru. http://www.ecologya.ru; www.ecolog.com
6.	7. " " № -son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar: Qobilov E.E – SamDU, "Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi kafedrasi" mudiri, tibbiyot fanlari doktori, professor.

Taqrizechilar: To'xtayev M.Q. - Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi kafedrasi dotsenti. Abdullayev R.B. - Toshkent Tibbiyot Akademiyasi Urganch filiali, fakultativ va hospital terapiya kafedrasi mudiri, t.f.d. professor.

Mazkur fan dastur universitet o'quv-uslubiy Kengashining 2023-yil - " " dagi - sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur fan dastur "Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi" kafedrasining 2023-yil - " " dagi - sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

SamDU O'quv ishlari bo'yicha I-prorektor:

prof.A.S. Soleyev

2-O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

dots.M.R. Boboxonov

Fakultet dekani:

dots.A.X. Ravshanov

Kafedra mudiri:

prof.E.E. Qobilov

Tuzuvchi:

prof.E.E. Qobilov

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti
Ekologiya va hayot faoliyati xavfsizligi kafedrası mudiri
t.f.d. professor, E.E. Qobilov tomonidan tuzilgan
"Tibbiy bilim asoslari" fanining fan dasturiga

TAQRIZ

Hozirgi vaqtda tibbiyot sohasida zamonaviy bilimlar asosida fan dasturlarini tayyorlashda dolzarbligacha qolmoqda. Tibbiy bilim asoslari – tibbiy tayyorlov va tibbiyot sohasidagi fanlar kabi tezlik bilan rivojlanmoqda. Bu fan sohasiga e'tiborning oshib borayotganligi, birinchi navbatda strategik ahamiyatga egaligi – mullatning sog'ligidir. Hech kimga sir emas, oxirgi yillarga bu sohaga katta e'tibor qaratilib, o'sib kelayotgan avlodni sog'-salomat bo'lishi, qolaversa buning bir mullatning oldida turgan ulkan vazifalardandir.

Ma'lumki, harakat hamma uchun foydalidir. Yosh boladan tortib olimpiada chempionigacha, bilimzki har qanday jismoniy yuklama, zo'rqi, toqosiy bo'lishi va ko'p faktorlarga bog'liq bo'lishi mumkin: jinsiy, yoshi, sog'ligi, mashq bajariganligi, atrof-muhit va boshqalar. Insonning turmush tarzining xarakteriga qarab buni foydali va xavfsiz bo'lishni ta'minlash kerak bo'ladi. Bundan tashqari inson organizmining fiziologiyasiga, biokimyasiga, morfologiyasiga tibbiy bilim qanday ta'sir etishiga baho berish kerak bo'ladi.

Fan dasturida organizmining anatomik, fiziologik xususiyatlari, hamda kasalliklarning kelib chiqish sabablari, klinik belgilari, zamonaviy tekshirish va davolash o'z aksini topgan. Odam organizmining tuzilishi, modda va energiya almashinuvi, Ichki sekretsiya bezlari haqida tushuncha, Qon, qon tarkibi, Yurak va uning tuzilishi, Yurak-qon tomir sistemasi haqida berilgan. Ichki kasalliklar, ya'ni Nafas olish va nafas a'zolari kasalliklari, ovqat hazm qilish, yurak qon tomir, buyrak va siydik ajratish, nevrologik kasalliklar, onalik va bolalikni muhofaza qilish, parazitlar kasalliklar va bemorlarni parvarish qilish hamda yuqumli kasalliklar har o'z aksini topgan.

SamDU Ekologiya va hayot faoliyati
xavfsizligi kafedrası dotsenti, t.f.n:

M.Q. To'xtayev

Toshkent tibbiyot Akademiyasi
Urganch filiali, Ichki kasalliklar,
reabilitologiya va xalq tabobati
kafedrası professori,
T.f.d. professor:

R.B. Abdullayev